

HVEM SKAPER MULIGHETENE I NORSK FISKERINÆRING?

**Torleif Paasche, fagsjef, Norges Fiskarlag
FOSFOR, Rica Hell, 9.12.08**

EN FISKERINASJON

Noen grunnleggende kjennetegn ved Norge som fiskerinasjon kan kort oppsummeres slik:

- 1. Vi har historiske rettigheter til store fiskerikdommer, stadfestet ved innføringen av det nye havrettsregimet i 1977. Rettighetene er koblet mot forvaltningsansvaret innenfor 200 n.m i NØS, og rundt Jan Mayen, og tilsvarende i 200-mils fiskevernsonen rundt Svalbard.**
- 2. Det er disse rettighetene som er selve forutsetningen for all annen næringsvirksomhet avledet av fiske og fisk på det norske fastland. Det være seg næringsvirksomhet i fiskeindustri og fiskeoppdrett med tilhørende kommers, verftsvirksomhet, elektronikk, bunkers, havforskning eller FOU. Og ikke å forglemme, et ukjent antall iherdig arbeidende byråkrater og natur-/dyrevernere.**
- 3. Uten å ta med alle ringvirkninger, utgjør fiskeriaktiviteten på havet det direkte grunnlaget for en av landets viktigste eksportnæringer med en årlig omsetning på omkring 36 mrd. kr. I tillegg kommer den innenlandske fiskevareomsetningen, med en omsetning på omkring 6 mrd kr. I tillegg kan vi også ha i mente eksportverdi og nasjonal verdiskaping fra en verdensledende virksomhet innen norsk fiskeriteknologi og tilhørende elektronikk.**
- 4. Sist men ikke minst, all denne virksomheten har sitt utgangspunkt i sjølfornyende ressurser. Med en fortsatt fornuftig forvaltning kan det høstes fisk år ut og år inn, som en viktig og sunn ernæringskilde for millioner på millioner av mennesker, og som fortsatt grunnlag for en omfattende verdiskaping.**

VALGET AV PERSPEKTIV

Med dette som bakgrunn må det sjølsagt være viktig å ha riktigst mulig, og klarest mulig, formeninger om hva som er den mest grunnleggende forutsetningen for at fiskerivirksomheten

fortsatt skal beholde sin viktige posisjon som grunnlag for matproduksjon og verdiskaping. Eller for å formulere det mer offensivt: Hvilke er de viktigste utfordringene fiskerinæringa står overfor i årene som kommer?

Etter debatter og utsagn i media og fra talerstoler å dømme, vil svaret være høyst avhengig hvor man befinner seg i næringa. Det er selvfølgelig viktig å blåse opp sin egen betydning, for slik å påvirke andres virkelighetsoppfatning til egen fordel. I fiskerinæringa gjelder det kanskje i særlig grad fiskeoppdrett og fiskeindustri, men for all del, også ulike grupperinger innenfor fiskernes rekke.

Vi skal heller ikke glemme andre viktige aktører på tilgrensende områder, som oljenæringa. Den synes knapt å ha øye for annet enn egeninteresser når det gjelder krav om uhindret adgang til å starte oljeboring hvor som helst til havs, uten andre overordnede hensyn enn egen økonomisk gevinst. Oljenæringen kommer forøvrig i en egen kategori, ettersom den ikke kjenner økonomiske begrensninger i forhold til å organisere lobbyvirksomhet, eller kjøpe seg bistand fra profesjonelle opinionspåvirkere.

FISKERINÆRINGAS GRUNNMUR

Men tilbake til utgangspunktet: påstanden om at fiskeriene og fanget fisk er selve grunnmuren for norsk fiskerinæring. Med den som utgangspunkt må det, i noenlunde langsiktig perspektiv, være vilkårene for å videreføre en livskraftig og levedyktig, sjølbærende og sjølvedlikeholdende fiskerivirksomhet som bør overstyre mengden med ønsker og krav fra mer marginale og kortsiktige interesser.

Da vil det kanskje være de følgende utfordringene som peker seg ut som de største og viktigste for norsk fiskerinæring i tida framover, og som derfor i størst mulig grad må legges til grunn for den videre planlegging av den totale fiskerinæringsvirksomheten.

DE FEM STØRSTE UTFORDRINGENE

Reint hav og sunn fisk.

Hvordan sikrer vi selve forutsetningene for reproduksjon og

kvalitet av høstbar fisk? Hvordan møter vi: klimaendringer, forurensing, innvandrede(-nde) arter: - noen nyttige, andre (svært?) skadelige? Mulighetene for uheldig genetisk påvirkning og sykdomsspredning til villfisk som følge av nye arter i fiskeoppdrett? Praktiseringen av føre-var-prinsippet på alle disse områdene, - også når langsiktige miljøeffekter er vanskelige å forutse. Dessuten har vi helt spesielle nasjonale og internasjonale forpliktelser i føre-var-sammenheng når det gjelder å vedlikeholde betingelsene for gyting og oppvekst i norske farvann for noen av verdens største migrerende fiskebestander.

Ressurstilgang.

Etablerte ressursvandringsmønster, med tilhørende internasjonale avtaler og forvaltningsopplegg gir grunnlag for en rimelig grad av stabilitet og forutsigbarhet. Likevel er det store naturlige svingninger både i bestandsstørrelser og vandringsmønster. Første forutsetning for et effektivt fiske er adgangen til å fiske der fisken til enhver tid er tilgjengelig for fangst. Hvordan unngår vi for stor konkurrerende/ekskluderende bruk av havområder til andre brukere: petroleumsvirksomhet/ tungt belastede transportårer/ havbeiting/ vind- og bølgekraftverk til sjøs/ forurensing?

Organisering.

Den norske fiskeflåten er regnet blant de beste og mest effektive i verden. Det er en direkte følge av måten vi har organisert flåteleddet på, med utgangspunkt i at fiskerne gjennom deltakerloven har fått førsteretten til å drive fiske. Fiskereierskapet gir større drivkraft til innovasjon på alle plan. Det gir også større toleranse for å opprettholde virksomheten i nedgangstider, - som alltid kommer i en næring basert på ville bestander og skiftende markeder. Dermed har vi også en modell som sikrer større kontinuitet i kunnskapsoverføringen til nye generasjoner fiskere. I klar motsetning til modeller der kapitalen følger sin "exit strategy" i nedgangstider, uten hensyn til følgene, så snart andre investeringsmuligheter gir utsikt til bedre avkastning.

Rekruttering.

Det følger av foranstående punkt at i en så vidt spesiell know-how-næring som fiskeflåten, er selve organiseringen av

eierskapet, sammen med rekrutteringen av den rette typen mennesker en særdeles vesentlig forutsetning for næringas fortsatte eksistens på dagens nivå. En av de store utfordringene blir dermed i hvilken grad vi klarer å rekruttere det nødvendige antallet nye fiskere og fiskebåteiere som blir i stand til å fylle oppgaven som framtidens systembærere. Det kan synes vanskelig nok i dagens situasjon, når vi bl.a. står overfor subsidierte konkurrenter med nærmest ubegrenset lønnsevne, i kampen om nøkkelpersonell.

Energitilgang

Dagens produktivitet i fiskeflåten er nært knyttet til muligheten til å drive virksomhet basert på tilgang på billig energi i form av fossilt brennstoff. Økende drivstoffpriser er kostnadsdrivende for heile næringskjeda, heilt fram til forbrukerne. Det er vanskelig å skape seg et inntrykk av hvilken priselastisitet som finnes i markedet for prisøkninger som kan kompensere for høyere energipriser i fiskeflåten. Samtidig vil utviklingen i energiprisene lett kunne få som følge at kjøpekraften til konsumentene i noen av våre viktigste markeder blir redusert. Hvis vi ikke klarer å finne løsninger som gir en langt mer effektiv energiutnyttelse på alle de involverte områdene, eller klarer å finne andre energikilder, kan konsekvensene synes både uoversiktlige og problematiske.

Det må satses på et omfattende program for å analysere og konsekvensutrede de samlede virkningene på fiskerinæringa av faktiske og forventede klimaendringer i luften og i havet, sett i sammenheng med endrede forutsetninger for bruk av fossil energi på dagens nivå.

Til sammen kan disse faktorene på en totalt grunnleggende måte komme til å gripe inn i hva vi kan betrakte som:

- tilgjengelige fiskeressurser,**
- mulige fangstområder,**
- redskapstyper og driftsformer,**
- mulige former for oppbevaring av fisk under transport,**
- tilgjengelige transportformer,**
- tilgjengelige markeder,**
- markedenes betalingsevne/kjøpekraft.**

Arbeidet med å forstå av hva som kan forventes på disse

områdene må få aller høyest prioritet. Det, sammen med fokuseringen på fiskerivirksomheten som selve fundamentet, må utgjøre forutsetningene for hvilke perspektiver som legges til grunn for organisering og prioritering av innsats på alle de andre involverte områdene.